

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:
«ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ Ι»
ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: Καθηγήτρια Χριστίνα Ζαραφωνίτου
Χ. Ε. ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2020-2021

ΕΙΣΗΓΗΣΗ: Μαρία Καϊρακτίδη & Ειρήνη Βερυκίου, προπτυχιακές
φοιτήτριες Κοινωνιολογίας, Παντείου Πανεπιστημίου

**«Αμφιλεγόμενα και μη παραδείγματα σύγχρονων
πειραματικών ερευνών»**

Αμφιλεγόμενο/Μη Αμφιλεγόμενο Πείραμα

Πριν προχωρήσουμε, θα ήταν καλό να έχουμε στο μυαλό μας ξεκάθαρες τις έννοιες «αμφιλεγόμενο» και «μη αμφιλεγόμενο» πείραμα. Έτσι:

A) Αμφιλεγόμενο είναι το πείραμα που αντίκειται στους κανόνες δεοντολογίας, όπως θα τους περιγράψουμε στη συνέχεια, ενώ

B) Μη Αμφιλεγόμενο είναι το πείραμα που δεν αντιτίθεται στους κανόνες δεοντολογίας

Αμφιλεγόμενα πειράματα

1. Το Πείραμα του Μίλγκραμ

- Πρόκειται για ένα από τα πιο γνωστά αντιδεοντολογικά πειράματα της ψυχολογίας.
- Το 1961 ο Στάνλεϋ Μίλγκραμ (Stanley Milgram), επίκουρος καθηγητής ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Γέιλ (Yale University) της Αμερικής, αποφασίζει να διεξαγάγει ένα πείραμα για να μελετήσει την υπακοή στην εξουσία.
- Ο Μίλγκραμ, ως κοινωνικός ψυχολόγος, πίστευε πως η υπακοή που οδηγεί στο έγκλημα δε μπορεί να είναι αποτέλεσμα μόνο της προσωπικότητας, αλλά περισσότερο των πιεστικών συνθηκών (είχαν προηγηθεί τα απαίσια εγκλήματα των Ναζί κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο).
- Ήθελε να αποδείξει ότι υπό συνθήκες πίεσης οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να εκτελέσουν εντολές, ακόμη κι αν αυτές εναντιώνονται στη συνείδησή τους. Πρόκειται για μία “φάρσα”, με στόχο να “ξεγυμνώσει” την ανθρώπινη ψυχή.

-Περιγραφή του πειράματος

- Πως θα συμπεριφέρονταν οι άνθρωποι αν τους ζητούσαν να προκαλέσουν ηλεκτροσόκ σε έναν άλλον άνθρωπο;
- Το πείραμα αποτελούταν από τρεις συμμετέχοντες : α) Τον Υπεύθυνο του Πειράματος, β) Τον «Δάσκαλο» : Ένας εθελοντής, συνήθως φοιτητής, ο οποίος οδηγήθηκε να πιστεύει ότι απλώς βοηθούσε, ενώ στη πραγματικότητα ήταν το πραγματικό υποκείμενο του πειράματος και γ) Τον «Μαθητευόμενο», τον οποίο ο δάσκαλος δε μπορούσε να δει
- Πριν την αρχή του πειράματος, ο υπεύθυνος ενημέρωνε τους συμμετέχοντας πως επρόκειτο για ένα πείραμα μνήμης.
- Ρόλος του μαθητευόμενου ήταν να μάθει σωστά και απ' έξω δέκα ζεύγη λέξεων, ενώ στον δάσκαλο είχε ανατεθεί να ελέγξει αν ο μαθητευόμενος είχε εκπληρώσει τον στόχο του. Ο μαθητευόμενος έπρεπε να δεθεί χειροπόδαρα σε μία ηλεκτρική καρέκλα και να περαστούν ηλεκτρόδια σε όλο του το σώμα, ενώ μπροστά στον δάσκαλο τοποθετούταν μία κονσόλα ηλεκτρικής γεννήτριας με δέκα κουμπιά που αντιπροσώπευαν μία κλίμακα από 15 (ελαφρύ ηλεκτροσόκ) έως 450 volt (θανατηφόρο).
- Κάθε φορά που ο μαθητευόμενος έκανε λάθος ένα ζεύγος, ο δάσκαλος είχε εντολή να τον πλήττει με ηλεκτροσόκ και να αυξάνει τα βολτ με κάθε λάθος απάντηση. Αυτό που ο «δάσκαλος» δεν ήξερε, ήταν ότι ο «μαθητευόμενος» ήταν στη πραγματικότητα ηθοποιός, συνεργάτης του ερευνητή, με εντολή να φωνάζει όλο και δυνατότερα, ανάλογα με την ένταση του ρεύματος.

Συμπέρασμα

Το πείραμα αποδεικνύει πως οι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να προχωρήσουν σε μία πράξη που μπορεί να βλάψει έναν συνάνθρωπό τους, αρκεί να δέχονται εντολές από κάποιον με μεγαλύτερο κύρος ή εξουσία.

Έτσι, θα αισθάνονται λιγότερες τύψεις, ξέροντας πως την απόφαση δεν τη πήραν εκείνοι, αλλά απλώς εκτελούσαν εντολές.

Κριτική

Ο καθηγητής Άλεξ Χαζλάμ, μεταξύ άλλων, σχολίασε:

«Ο κύριος λόγος που οι συμμετέχοντες δεν ήταν στενοχωρημένοι, είναι ό,τι δεν πίστευαν ότι είχαν κάνει τίποτα κακό. Η πεποίθηση αυτή οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην ικανότητα του Μίλγκραμ να τους πείσει ότι είχαν κάνει μια σημαντική συμβολή στην επιστήμη».

Ο καθηγητής Στέφεν Ρέιτσερ προσέθεσε:

«Πρέπει να ρωτήσουμε αν είναι σωστό να προστατεύσουμε την ευημερία των συμμετεχόντων οδηγώντας τους να πιστεύουν ότι βλάπτουν την ευημερία των άλλων με τη δικαιολογία ότι το κάνουν για καλό σκοπό».

2. Third Wave

- Το “Τρίτο Κύμα” ξεκίνησε μέσα στη τάξη, ως απάντηση σε ένα μαθητή σχετικά με τον τρόπο της ανάδυσης του ναζιστικού κόμματος στην εξουσία καθώς και την ισχυριζόμενη άγνοια των ίδιων των Γερμανών πολιτών.
- Ο καθηγητής Ron Jones προκειμένου να απαντήσει στην ερώτηση αυτή αποφάσισε να εφαρμόσει στα πλαίσια του μαθήματος πρακτικές του φασισμού, ως πείραμα. Το πείραμα αυτό διήρκεσε πέντε μέρες και είχε σημαντικές συνέπειες.

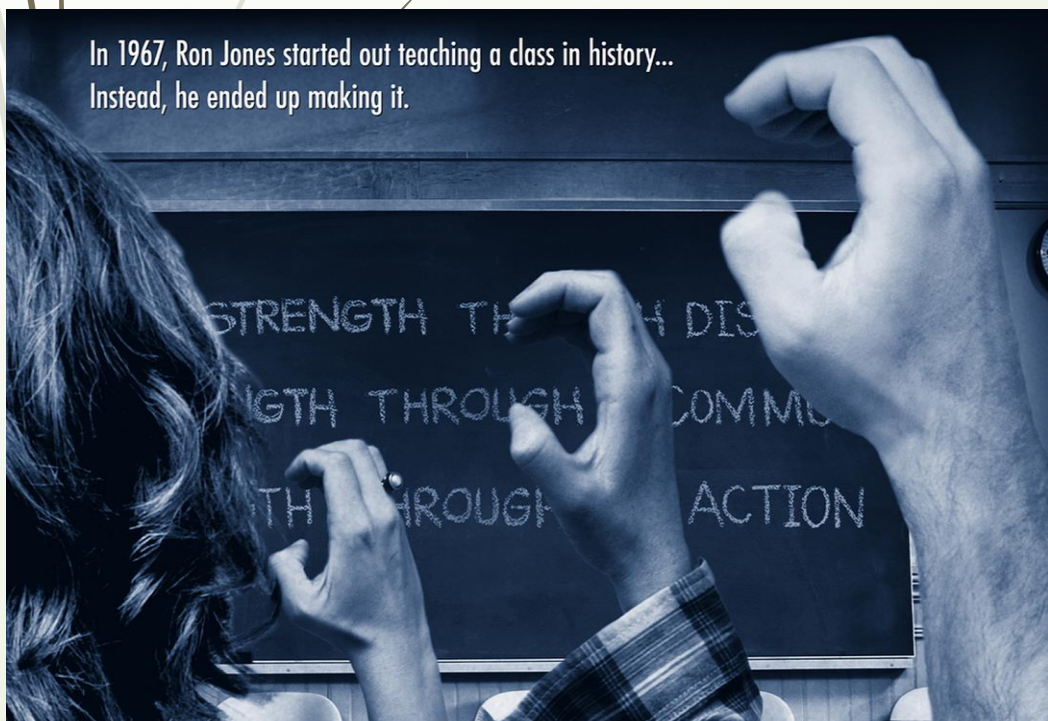

- Το πείραμα ξεκίνησε με 30 μαθητές και κατέληξαν στο τέλος να συμμετέχουν πάνω από 200.
- Ο καθηγητής τους μίλησε για τα προνόμια της πειθαρχίας και τους διέταξε να στέκονται ίσια, με τα χέρια πίσω από την πλάτη.
- Στη συνέχεια έγραψε στον πίνακα τα νέα τους συνθήματα: “Strength through discipline” και “Strength through community” τα οποία οι μαθητές αμέσως έψαλλαν και υιοθέτησαν.

Από τους αρχικούς συμμετέχοντες, τρεις ανέλαβαν τον ρόλο των αστυνομικών, με την ευθύνη της επιτήρησης των μελών, την εξασφάλιση της πειθαρχίας καθώς και την απαγόρευση εισόδου σε άτομα που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Για τη συμμετοχή χρειαζόταν ειδική άδεια.

- Οι μαθητές, μέσω των διαλέξεων για τη πειθαρχία και την ενότητα, άρχισαν να έχουν το αίσθημα του ανήκειν. Παρατηρήθηκε ότι οι αποδόσεις και η συμμετοχή τους στο μάθημα βελτιώθηκαν σημαντικά.

In 1967, Ron Jones started out teaching a class in history...
Instead, he ended up making it.

- Οι μαθητές άρχισαν να παίρνουν πολύ σημαντικά τους ρόλους τους, με παιδιά να ασκούν εκφοβισμό σε συμμαθητές τους που δεν ανήκουν στην ομάδα, με σκοπό είτε την αναγκαστική συμμετοχή είτε την περιθωριοποίηση συγκεκριμένων ατόμων.
- Μάλιστα, ένας μαθητής άρχισε να ακολουθεί τον καθηγητή, ως σωματοφύλακας, χωρίς να του έχει ανατεθεί τέτοιος ρόλος.
- Με τον τρόπο αυτό, άρχισε και ο ίδιος ο καθηγητής να νιώθει ότι γίνεται μέρος του πειραματος του.

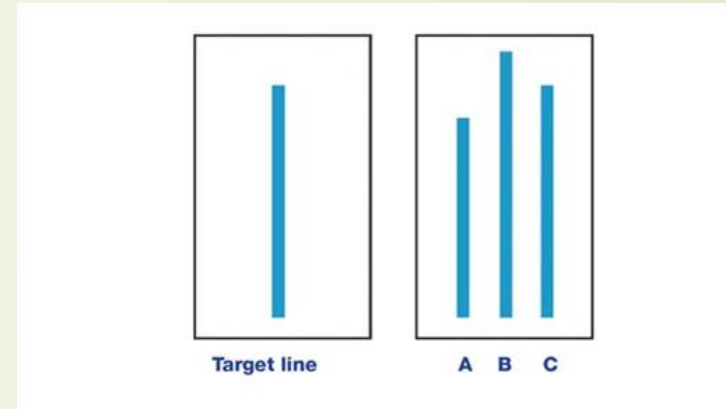
-
- Το πείραμα πήρε γρήγορα μεγάλες διαστάσεις, μάλιστα συμμετείχαν όχι μόνο μαθητές του σχολείου, αλλά ήρθαν μαθητές και από τα γειτονικά σχολεία αποκλειστικά και μόνο για να εισαχθούν σε αυτή τη κοινότητα.
  - Το πείραμα έφτασε στο τέλος του την πέμπτη ημέρα, όταν ο Ron Jones, βλέποντας την τρομακτική έκταση που είχε πάρει το μάθημα του, κάλεσε τους πιο αφοσιωμένους μαθητές σε συγκέντρωση.
  - Τους εξήγησε ότι το Τρίτο Κύμα ήταν κάτι πραγματικό, κάτι στο οποίο σχολεία από όλη τη χώρα συμμετείχαν και πως ο αρχηγός του κινήματος θα εμφανιζόταν για πρώτη φορά στη τηλεόραση. Για να ενισχύσει την πειθώ του, φώναξε φίλους του να προσποιηθούν ότι ήταν δημοσιογράφοι και να βγάλουν φωτογραφίες.
  - Η αίθουσα γέμισε και οι μαθητές κάθισαν ήσυχοι περιμένοντας με ανυπομονησία τον ηγέτη τους. Μετά από αναμονή μερικών λεπτών, με τη τηλεόραση ακόμα να είναι κενή, άρχισε να προβάλλεται το Τρίτο Ράιχ.
  - Ο καθηγητής τους εξήγησε ότι έχουν χειραγωγηθεί και πως οι ίδιοι δεν ήταν καλύτεροι ή χειρότεροι από τους Γερμανούς που ακολούθησαν το ναζιστικό κόμμα.

Μη αμφιλεγόμενο πείραμα

Πείραμα του Asch για την συμμόρφωση

- Ο Πολωνός ψυχολόγος Solomon Asch αποφάσισε το 1951 να διεξάγει μία έρευνα για τη συμμόρφωση των ανθρώπων σε σχέση με την επιρροή της μάζας.
- Πενήντα φοιτητές του Πανεπιστημίου του Swarthmore συμμετείχαν στο πείραμα αυτό.
- Ο Asch τοποθέτησε ένα αφελή συμμετέχοντα σε ένα δωμάτιο με εφτά ακόμα συνεταιίρους του και τους έκανε ένα τεστ “όρασης”.

- Κάθε συμμετέχοντας έπρεπε να δηλώσει, φωναχτά, ποια από τις γραμμές (A, B, C) πίστευε ότι έρχεται πιο κοντά στην target line. Ο αφελής συμμετέχοντας έπρεπε να πει τελευταίος τη γνώμη του.
- Συνολικά, έγιναν 18 πειράματα και από αυτά, οι 12 συμμετέχοντες συμφώνησαν με την, καθαρά λανθασμένη, απάντηση της πλειοψηφίας.
- Ενώ, σε ομάδα χωρίς τη πίεση της πλειοψηφίας λιγότερο του 1% έδωσε λάθος απάντηση.

Όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν μετά το πείραμα γιατί έδωσαν τη λάθος απάντηση, οι περισσότεροι είπαν ότι δεν συμφωνούσαν με τη δημοφιλή απάντηση αλλά την υποστήριξαν από το φόβο να μην φανούν περίεργοι ή ντροπιαστούν. Λίγοι μόνο πίστευαν όντως ότι η απάντηση που έδωσαν ήταν η σωστή.

Οι άνθρωποι, κατέληξε ο Asch, συμμορφώνονται με βάση την πλειοψηφία για τους εξής λόγους:

- Γιατί θέλουν να ανήκουν στη συγκεκριμένη ομάδα
- Γιατί θεωρούν ότι η ομάδα αυτή είναι πιο ενημερωμένη από τους ίδιους.

Ο Asch με τη συνεχή του έρευνα οδηγήθηκε σε 4 κύριους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμόρφωση:

1. Το μέγεθος της ομάδας
2. Έλλειψη ομοφωνίας στην ομάδα
3. Δυσκολία έργου
4. Απάντηση ιδιωτικά/ανώνυμα

Το Πείραμα των «Ρεαλιστικών Συγκρούσεων» του Μουζαφέρ Σερίφ

- Το 1954, ο Τούρκος ψυχολόγος Μουζαφέρ Σερίφ, διεξαγάγει το πείραμα που θα επιβεβαίωνε τη θεωρία του περί «Ρεαλιστικών Συγκρούσεων».
- Η θεωρία αυτή υποστήριζε πως οι διαμάχες μεταξύ ομάδων ανθρώπων προκύπτουν όταν οι ομάδες ανταγωνίζονται για την απόκτηση περιορισμένων πόρων, ενώ ενώνονται, ενάντια σε μία κοινή απειλή.
- Στο πείραμα συμμετείχαν 22 αγόρια ηλικίας 11-12 ετών χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, οι οποίες μεταφέρθηκαν στην κατασκήνωση Robbers Cave, με το πρόσχημα της καλοκαιρινής παραθέρισής τους εκεί. Οι ομάδες ονομάστηκαν «Αετοί» και «Κροταλίες» (ακριβέστερα «Μοκασίνοι». Πρόκειται για ένα είδος φιδιού).

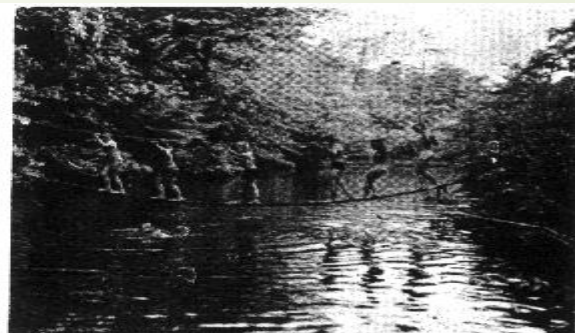

Περιγραφή του Πειράματος

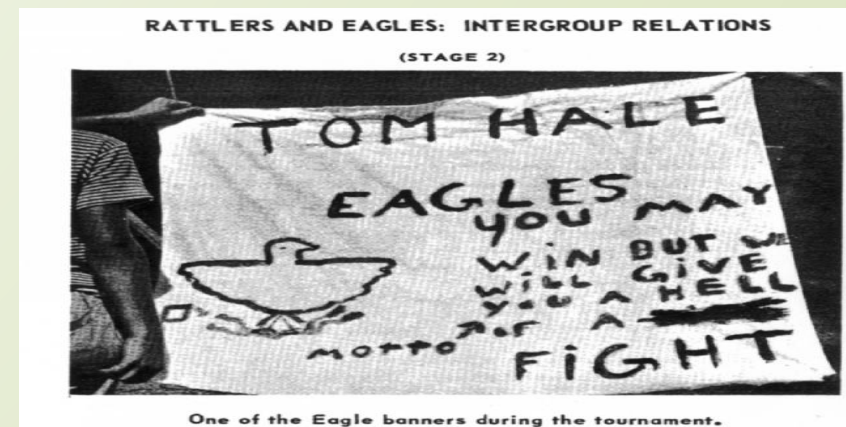
- Οι δύο ομάδες δε γνώριζαν η μία την άλλη τις δύο πρώτες μέρες. Τα μέλη κάθε μίας ενώθηκαν μεταξύ τους μέσα από δραστηριότητες όπως το κολύμπι και η πεζοπορία. Μόλις οι ομάδες φάνηκαν να είναι σταθερές.
- ο Σερίφ και η ομάδα του όρισαν τη «φάση του ανταγωνισμού» του πειράματος Robbers Cave. Οι ομάδες γνωρίστηκαν μεταξύ τους και προγραμματίστηκαν πολλές δραστηριότητες. Θα υπήρχε διεγκυστίνδα, μπίτζμπολ και ούτω καθεξής. Θα απονέμονταν έπαθλα και δεν θα υπήρχαν βραβεία παρηγοριάς για τους ηττημένους. Οι Κροταλίες δήλωσαν ότι αυτοί θα ήταν οι νικητές και μονοπώλησαν το γήπεδο του μπίτζμπολ για να εξασκηθούν. Έβαλαν τη σημαία τους στο γήπεδο και είπαν στους Αετούς ότι δεν έπρεπε να την αγγίξουν.
- Οι βοηθοί του Σερίφ άρχισαν να παρεμβαίνουν πιο επιθετικά στο πείραμα. Προκάλεσαν σκόπιμα συγκρούσεις και κάποια στιγμή καθυστέρησαν τη μία ομάδα για το μεσημεριανό, με αποτέλεσμα η άλλη ομάδα να φάει όλο το φαγητό.

Putting up a sign at their swimming hole labelled: "Moccasin Creek".

Eagles on their rope bridge over "Moccasin Creek".

One of the Eagle banners during the tournament.

-Περιγραφή του Πειράματος(Συνέχεια)

Στην αρχή, η σύγκρουση μεταξύ των αγοριών ήταν λεκτική, όμως, με την καθοδήγηση του Σερίφ και του προσωπικού του, σύντομα έγινε σωματική. Δόθηκαν σπύρτα στους Αετούς, με τα οποία έκαψαν τη σημαία των αντιπάλων τους. Οι Κροταλίες ανταπέδωσαν μπαίνοντας μέσα στη καμπίνα των Αετών και καταστρέφοντας ή κλέβοντας τα υπάρχοντά τους.

Τώρα που τα παιδιά μισούσαν το ένα το άλλο, ο Σερίφ αποφάσισε ότι ήταν καιρός να περάσει στην επόμενη φάση του πειράματος, προκειμένου να τα ενώσει, κι έτσι να δικαιολογήσει τη θεωρία του. Οπότε, έκλεισε το πόσιμο νερό. Οι δύο ομάδες ξεκίνησαν να βρουν τη δεξαμενή νερού που βρισκόταν σε ένα βουνό. Το μόνο νερό που είχαν ήταν αυτό στα παγούρια τους.

Όταν έφτασαν στη δεξαμενή, ιδρωμένα και διψασμένα, οι ομάδες είχαν ήδη αρχίσει να συγχωνεύονται. Οι κατασκηνωτές βρήκαν την βαλβίδα στη δεξαμενή αλλά ήταν καλυμμένη με βράχια, οπότε έπρεπε να ενωθούν και να βγάλουν τα βράχια όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

-Συμπέρασμα

Η συνεργασία των μέχρι τότε ανταγωνιζόμενων κατασκηνωτών για την εύρεση νερού ευχαρίστησε τον Σερίφ, καθώς ήταν σε άμεση συμφωνία με τη θεωρία του: οι ομάδες μάχονται όταν πρόκειται για περιορισμένους πόρους, αλλά συνεργάζονται όταν αντιμετωπίζουν μια κοινή απειλή.

-Κριτική

Ανεξάρτητα αν το πείραμα ήταν αμφιβόλου ηθικής, ο Σερίφ είχε τα αποτελέσματα που ήθελε και η θεωρία του, μαζί με τη μελέτη, συγκέντρωσε μεγάλη δημοσιότητα. Όμως, ακόμη και επαγγελματίες που χρησιμοποίησαν τη μελέτη του στα βιβλία τους αμφέβαλλαν για την αξία της.

Έξι δεκαετίες μετά, οι σύγχρονοι ψυχολόγοι επικρίνουν τη μελέτη. Ο Σερίφ διεξήγαγε το πείραμά του με την πεποίθηση ότι θα παρουσιάσει την θεωρία του, ούτε να την αποδείξει, αλλά ούτε να την διαψεύσει. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε πολύ εύκολα και με πολλούς τρόπους, να ολοκληρώσει το αποτέλεσμα που επιθυμούσε.

Επιπλέον, όλα τα αγόρια ανήκαν σε προτεσταντικές οικογένειες λευκών της μεσαίας τάξης των ΗΠΑ, των οποίων και οι δύο γονείς ζούσαν, με φυσιολογικό ψυχολογικό προφίλ, σχετικά καλούς βαθμούς και άνω του μέσου όρου νοημοσύνη. Η μελέτη με τον τρόπο αυτό δεν αντικατόπτριζε την πραγματική ζωή και θεωρήθηκε περιορισμένη. Επίσης, υπήρξε το ηθικό ζήτημα που περιβάλλει την εξαπάτηση των συμμετεχόντων: ούτε τα παιδιά ούτε οι γονείς τους γνώριζαν σε τι είχαν συναινέσει και τα αγόρια σε πολλές περιπτώσεις έμειναν χωρίς επίβλεψη ή κινδύνευαν.

Σας ευχαριστούμε για τη
προσοχή και για τον χρόνο
σας

Πηγές

- Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για την ακεραιότητα της έρευνας,
https://www.allea.org/wp-content/uploads/2018/06/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017-Digital_HE2_FINAL.pdf
- https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6020/3/01_chapter_9.pdf
- <https://www.paloaltoonline.com/news/2017/03/17/the-wave-that-changed-history>
- <https://knowledgenuts.com/2013/11/25/the-cruel-experiment-that-turned-teenagers-into-nazis/>
- <http://libcom.org/history/the-third-wave-1967-account-ron-jones>
- <https://www.simplypsychology.org/asch-conformity.html>
- <https://explorable.com/halo-effect>
- <https://www.britannica.com/science/halo-effect#:~:text=Research%20on%20the%20phenomenon%20of,by%20American%20psychologist%20Edward%20L.&text=Thorndike%20determined%20from%20this%20experiment,of%20a%20person's%20whole%20personality.>
- The Strange Career of Leo Stanley: Remaking Manhood and Medicine at San Quentin State Penitentiary, 1913- 1951 Article in Pacific Historical Review · May 2009
- <https://www.sfgate.com/sfhistory/article/leo-stanley-gland-rejuvenation-surgery-14298920.php#photo-10763850>

Πηγές (Συνέχεια)

- ❓ https://amesiadraneia.wordpress.com/2012/12/12/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%AF%CE%BB%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%BC/?fbclid=IwAR0mWoZ8r885J7pHwJQXj4VDKLjFDFk_E9CH4c24aE9fmpNWU13fMKm_m2l
- ❓ https://onedio.co/content/the-monster-study-that-used-22-orphans-as-subjects-10981?fbclid=IwAR30oh1mb2hINyKoeDfU-z_iQPGZzq9rEf1uQ-P9H3M_GP-nujGcQ4OSU3k
- ❓ https://www.psychologynow.gr/istoria-psyxologias/peiramata-psyxologias/2-i-theoria-tis-realistikis-sigrusis-tu-muzafar-sherif.html?fbclid=IwAR3E_Zwd_t-spSRyqqcKIYWhYVvlqS8NFP8CTtqmUxcn5srxrnbrcFb5KMI
- ❓ https://3otiko.blogspot.com/2019/08/robbers-cave.html?fbclid=IwAR04KdV6-lkAboP6o_9ae7lbbDRvxnm5D5wNaz0JQzLXYwSX6mgjGr2MbfE
- ❓ <https://www.psychologynow.gr/istoria-psyxologias/theories-psyxologias/256-mipos-o-stanlei-milgram-ekane-lathos.html?fbclid=IwAR2PSwj2hGBDmTW1HxPVxR0sZELmTHG8EBE-xc18TMUnIFjMEG4qgGJXuF4>
- ❓ <https://www.psychologynow.gr/istoria-psyxologias/peiramata-psyxologias/6-ipakoi-stin-exusia-tu-stanley-milgram.html?fbclid=IwAR2PSwj2hGBDmTW1HxPVxR0sZELmTHG8EBE-xc18TMUnIFjMEG4qgGJXuF4>
- ❓ https://www.onmed.gr/ygeia-psyhikh/story/341177/ta-10-pio-satanika-psyxologika-peiramata-olon-ton-epoxon?fbclid=IwAR35haYCJaxlb-0e_axDHWrZRYTtQjnjPaaNXqwo6cVS2fy5oebQ6Key0kU

Πηγές (Συνέχεια)

- ❓ https://www.youtube.com/watch?v=HLGh_b1k3Lo&fbclid=IwAR2yaQ3HweldmbK7oTZRGO3x_egSmxzwc283XG5omYR0MZf5JkOAHHmKfBY
- ❓ https://tvxs.gr/news/paideia/teras-mesa-mas-peirama-toy-milgkram?fbclid=IwAR3Ee1xJqugrt6moj6wSA53kasNqyTQz_ISNN_Jlrd5wbTg_o1yXopj4Uzw
- ❓ https://www.psychologynow.gr/arthra-psyxologias/koinonia/koinoniki-psyxologia/3623-eksi-sygklonistika-peiramata-koinonikis-psyxologias-pou-deixnoun-ti-eimaste-ikanoi.html?fbclid=IwAR0PEPtctL6quVjMHd-B0VE78Rf_Fv-BW58fM1jrmDD4lhnYbYHZizGqKQs
- ❓ https://www.lifo.gr/articles/health-fitness_articles/170913?fbclid=IwAR3E_Zwd_t-spSRyqqqcKIYWhYVvlqS8NFP8CTtqmUxcn5srxrnbrcFb5KMI